

Dnevnik

Kdaj že so Istrani ugotovili, da agroturizem ni le nonica, ki te pričaka s klobaso

Kaligraf, nor na črke

Rodil se je leta 1968 v Ljubljani. V letih 1991/1992 se je učil kaligrafije in klesanja črk v ateljeju Kristoffla Boudensa v Antwerpnu v Belgiji. Po vrnitvi v Slovenijo je eno leto delal pri kamnoseškem mojstru Borisu Udovču v Naklem pri Kranju. Diplomiral je iz umetnostne zgodovine (s kaligrafsko analizo srednjeveške biblije) in bibliotekarstva. Šest let je delal kot bibliotekar v Slovenskem etnografskem muzeju, leta 2006 pa je postal samostojni kaligraf in oblikovalec. Je soustanovitelj oblikovalskega studia Zadruga. Do danes mu ni uspelo ugotoviti, zakaj je ubrisan na črke.

Petek, 21. maja

Ura je zgodnja. S Petrom si seževa v roke. Odklene. Tovorno dvigalo naju spusti v slabo osvetljen hodnik. Preskočim lužo, ki jo v poltemi izdajo svetleči robovi. Peter odpre vrata. Močno dvignem brado, da moj pogled sploh lahko zajame cel prostor. Tri, morda štiri metre visoki regali, polni knjig. Knjig, ki so jih natisnili v tiskarni, v katere kripto sem ravno pripuščen. Knjig, ki štejejo v tisoče, v desetisoče naslovov. Slovenskih, hrvaških, nemških, angleških, francoskih, madžarskih, ruskih ...

Peter pogasne luči, preskočim lužo, dvigalo dviga. Izmenjava nekaj stopnic, hodnik, vrata. Na drugi strani pa brezmejen prostor. Svetloba stranskih oken z globino počasi ugaša. Gledam kot tovornjak velike tiskarske stroje, rezalke, znašalke, reprografske kamere. Strojev polno, človeka nikjer. Niti enega od več kot tisoč zaposlenih v zlatih časih. Njihovih usod ne poznam. Verjetno še zdaj ne morejo sprejeti dejstva, da je danes mnogo reči obrnjenih na glavo. Vprašam, kam bo šla oprema. Razprodana bo, dosti je bo verjetno uničene ... Kar bo pač z njo želel početi novi lastnik, ki morda niti ne bo govoril slovensko. V zadnjih letih sem se naposlušal zgodb o tem, kako je usoda s kladivi tolkla po tiskarski opremi. Premlad sem še bil, preveč oddaljen od zdajšnjih ciljev, da bi se me to dotaknilo. Sedaj se zgodba dogaja pred mojimi očmi. Kasneje v studiu pregledam zračno fotografijo Ljubljane. Če bi tiskarno dvignil in jo prenesel na bližnji stadion, bi komaj ostalo prostora za tribune.

Točno ob enajstih me v tiskarni že čakata Eli in Nacho. Zamudim, ker pozabim, da bo center mesta spet klonil pod težo maturantov. Sta oblikovalca iz Valencie, na visoki šoli za dizajn pa sta do včeraj vodila delavnico za izdelavo embalaže za paello. Že cel

3

Marko
Drpić

teden se lovimo, kriva je seveda moja poškodovana roka. »Ali lahko tudi kaj natisneva?« vprašata. »Seveda, vendar vama bom lahko pomagal le z nasveti.« Komaj jima razložim, kaj in kako, vstopi Janko, tudi strojni stavec, večino življenja pa strasten zbiratelj znamk, v zadnjem času pa poštnih žigov. Pod pazduho nosi v rumeno vrečo zavito rolo. Odloži jo, pa se takoj zapleteva v pogovor in pozabiva nanjo. Najprej mi pokaže, kje vse ima od vročega svinca dobljene brazgotine. Stavni stroj je čudežen skupek ubrane mehanike. Stavci so se navadili poslušati zvoke, ki so spremljali vsako fazo dela. Kadar pa se je zvok spremenil, je to, če je bil srečen dan, pomenilo le nekaj okoli matric različitega svinca ali pa zlom kakega delca. Na slab dan pa je vroč svinec razneslo naokoli, in če ni pravočasno odskočil, je stavec pogosto fasal prav nič diskretne opeklina roke ali glave.

Ura tiskočveka je hitro mimo, Nacho in Eli medtem že končujeta odtise. Z Jankom pogledava še v rumeno vrečko. Razvijem in pred mano se razgrne velik plakat z grafiko stavnega stroja linotype. Še eno lepo darilo. Janko se poslovi, Nacho pa ni jasno, kako sem lahko zbral toliko stare opreme. Zamislili se in pove: »Razmišljam, kako ti lahko pomagam.« »Z izmenjavo profesorjev in znanja,« sem hiter v odgovoru.

Popoldne poberemo še Živo, Majino sestro, in jo urežemo proti jugu. V Pulj gremo obiskat Majino babico. Prispemo pozno, malo govorimo ta večer. Utrujeni smo, razporedimo se po sobah in že nas ni več.

Sobota, 22. maja

Po zajtrku je obisk tržnice obvezen. Ivano zanima vsaka izložba, baka pa izgublja živce: »Do sedaj bi se že trikrat vrnila.« Od kdaj pa so 86-letnice tako nestrpne? Pri branjevcu kupim rastlino s sladkimi listi, ki je v Sloveniji menda prepovedana. Čebļjava o zdravi hrani, pa me odpelje na neko dvorišče. Tam pevski zbor akademsko natančno žgoli stare istrske pesmi. Že kar prelepo zapeto. Okoli naju pa vinarjev, sirarjev, vse biološko pridelano. Skličem famijijo, nabere mo se okoli stojnice s kozjimi siri. Po nekaj stavkih lastnik pove, da se lahko pogovarjamo kar po slovensko. Aleš je pred dvema letoma zapustil Ljubljano in v okolici Pulja kupil 60 hektarov zemlje. Začudim se, da je toliko sploh v enem kosu. Takoj si zamislim podoben podvig na Krasu. Nemogoče! Če povežemo slamičast občinarski odnos do lokalnega napredka in nesposobnost države, da bi rešila zabrkļjano, zameštrano in zavozlano gmoto v zemļjiških knjigah, po katerih se marsikdo lahko pohvali, da je la-

stnik sedemnajsttisočosemstotriindvajsetin nekega zemļjišča, bo Kras še naprej gostil površne turiste, cepetajoče: »Terana in pršuta!« Kdaj že so Istrani ugotovili, da agroturizem ni le nonica, ki te na vratih pričaka z narezano klobaso in potico.

Pohvalim še grafično podobo. Delal jo je njegov »kum«, Botas, pravi Aleš. Droban je svet.

Familija se je nekam izgubila, pa skočim pogledat še na bližnji boljši trg. Izbrskam nemški priročnik za damsko pisavo, natisnjen pred drugo vojno. Primeri so izpisani s tako nemško preciznostjo, da le trenirano oko lahko opazi, kje se stikajo poteze v elipsastih vinjetah. Smo sposobni kaj takega ponoviti danes?

Punci kuhata kosilo, baka pa se igra z Ivano. Veselja je dosti, baka pa malo potarna. Od njenih petih vnukov le dva živita na Hrvaškem, noben pravnik pa ne govori več hrvaško. »A kako će oni mene razumijeti?« Vseeno Ivani po istrsko pove pesmico, tako lepo, da si jo brž zapišem:

Ču, ču, na konjū
bere baba lobodū
šalje dida po vodū
ni ni dida ni vodē
pošla ga je baba iskat
našla ga je za goron
gdje se je igrao z djevojkon.
Trupila ga je s palicon
ajde starče staricon.

Po kosilu se famijija odpravi na grob, jaz pa pohitim odpirat okna prelepemu popoldnevu. »Le toliko, da se malo nadiham, preden začnem spet pisati,« si obljubim. Leno se razprostrem po okenski polici in nekaj časa opazujem testno plovbo plovečega dvigala. Lastovice so porisale in pokričale že celo nebo, na Kaštelu je slišati vajo neke pihalne sekcije pred koncertom, spodaj otroci po zlizanih kamnitih stopnicah razsujajo vreščanje in dve noni hvalita vsaka svoje vnuke. Toplo sonce razblini še tako majhno misel, ko naenkrat: »Ajme, što san učinila!« Če odmislimo resne telesne poškodbe, se je baki zgodila naslednja najbolj grozna stvar. Včeraj je poklicala serviserja. Lepo po korakih ji je povedal, kako se na digitalnem sprejemniku menjajo programi. Vse si je lepo po črticah zapisala, sedaj pa je pomotoma začela z modrim gumbom in cel sistem se je podrl. Gori na gradu se pihalni sekciji pridruži pevka. Pa saj to so ... Jinx.

Zvečer otrokom pravļjico, starcem pa koncert. Vse je na svojem mestu. A budna je le še Živa. Pri sosedih nafehtava dovolj kun, da bo še za eno vstopnico in pivo. Pevka je refren tretjega komada odpela oktavo nižje kot ponavadi. Pešajo, sem si mislil. Pa smo jih do konca koncerta še močno fasali. Odi-

grali so cel prvi album. After party izpusti-va. Nekaj se še trudim pisati, pa me oči kma-
lu zaprejo tja, »gdje je sve po mom«.

Nedelja, 23. maja

Poslovimo se od bake in poženemo po vzhodnem kraku istrske hitre ceste. Visoko nad Reko, že skoraj pri slovenski meji, zavijemo na ozko lokalno cesto. Ustavimo se v vasi Zgoneče. Naprej po tisti cesti bi skozi Pasjak v dobre pol ure prišli v Podgorje pod Slavnikom. V Zgonečah sta se ustalila Majina teta in stric, Tanja in Milovan. Tamkajšnja govorica je nenavadna. Naglašujejo tam, kjer ne pričakuješ. Milovanovo mamo, ki stanuje v sosednji hiši, komaj razumem, toliko nenavadne so narečne besede. Njegov oče Franjo je že šibak, ne uidejo pa mu podrobnosti, ko nam opisuje barake na prulski Špici, ko je leta 1954 tam prenočeval kot delavec. Ko izve, da smo dopustovali na Sardiniji, nam z vojaško natančnostjo obnovi njeno geografijo. Tam je bil italijanski vojak. Sedaj vneto piše. Sestavil je slovar narečnih besed svojega kraja. A kako najti založnika?

Familija se razkropi po brezpotjih, Milovan pred mano postavi steklenice različno obarvanega žganja in debata se lahko začne. Je profesor matematike na srednji šoli, šahist z več kot 300 šahovskimi knjigami v domači knjižnici. Našel sem idealnega sogovornika, ko začnem jamrati o odzivih mladcev pri obisku tiskarne. Pritrđi, da je zanj generacijska razlika že tako velika, da je ne zdrži več. Septembra se bo upokojil.

Ponedeljek, 24. maja

5:00. Možgani se zbudijo prvi, dregnejo še v telo. Ustaljeni spodbudi »Saj bo« in »Človek se vsega navadi«, ki ju prejemam te dni, sedaj polno stopata v veljavo. Srajco si oblečem že rutinsko, gumbe levica zapne s spretnostjo žeparja. Odgovorim na zamujeno pošto, pišem program za Festival črk. Opoldne na polikliniki srečam svoje brate: neskončno dolga klop v čakalnici, na njej pa mladež z zagipsanimi desnimi rokami. Načrt je tak: razrežejo moj mavec, poslikajo, presodijo, ali bo operacija komolca potrebna. Če ne, ponovno nastavijo mavec in »Oglasite se čez tri tedne«. V mavčarni go-spa za zaveso strela šale v kleni gorenjščini, krohotamo se pa vsi. Zdravnik me komaj pogleda, nekajkrat zamiga z roko, »Takole morate razgibavati«, še nekaj narekuje sestri za računalom in že dobim papirje v roke. »Nasvidenje!« Nekaj se pritožujem, da je bila v začetku diagnoza drugačna, pa

zdravnik udari čez kolege, češ, tamladi ni-majo pojma. Na straneh s kroniko (kronične strani?) človek dobi občutek, da stroka drži skupaj trdno kot kamen kost. »Nasvidenje,« odidem pravzaprav vesel. Roka je zelo bole-ča, a dlan lahko vrtim v zapestju. To pa po-meni, da lahko tipkam dvoročno. Nasmeh.

Torek, 25. maja

Spet zgodnje vstajanje. Pozna se, ob de-
vetih ima človek za seboj že pol šihta. V ti-
skarni se nagnete mladičkov z rumenimi ru-
ticami. Vprašam jih, ali je kdo med njimi že
napisal pesmico. Roke stegujejo čim više, da
jih ne bi spregledal. Hitro ugotovimo, da bi
pesmico, če bi jo prepisovali, lahko bralo le
nekaj prijateljev. Če pa zložimo skupaj črke,
gre razmnoževanje hitreje. Primerjamo težo
lesene in svinčene črke. Skupinica pred ma-
no me zamoti z vprašanji, medtem pa prstki
preostalih po pultu prekladajo črke, knjige,
lupo, pincete. Po njihovem odhodu kar ne-
kaj časa urejam inventar. Tiskarno bo treba
prilagoditi tudi za njih.

Sreda, 26. maja

Pot do Opatjega sela na Krasu hitro mi-
ne. Na paleti me čaka okrog 600 kilogra-
mov na plošče narezanega kamna. Naspro-
ti mi pride eden od bratov lastnikov velike-
ga obrata za obdelavo kamna, Andrej. Kje
so sedaj vsi tisti, katerih roka me ob pozdra-
vu spominja na mlačno rečno postrv? Ponos
mi ne dovoli, da bi cvilil o bolečinah v roki.
Stisne mi roko, kot jo pač stisne kamnosek.
Zaboli kot strela, in ko si le opomore, pride
še njegov brat. Kamnosek! Iztegnem roko,
vem, da bo bolelo. Zdržim, a nekaj priho-
dnjih ur se ne bom z nikomer več rokoval.

V kamnite plošče bom ročno vklesal hi-
šna imena. Projekt ima že predzgodovino in
nekaj botrov. Zdravko Duša je v starih hi-
šnih imenih vasi Čiginj na Tolminskem pre-
poznal duhovni zaklad. Njihovega ohranja-
nja se je lotil tako, da je najprej organiziral
terensko delo etnologov, ki so imena popi-
sali. Naslednje leto so študentje vizualnih
komunikacij na zimski delavnici oblikova-
nja digitalnih črkovnih vrst pod mentor-
stvom Lucijana Bratuša in Tomata Koširja
hišnim imenom dali obliko. Naloga je zah-
tevena. Pročelja hiš so stara, nova, opečna,
kamnita, ometana in neometana, zanemar-
jena, ponekod brez neposredne svetlobe.
Ugotovimo, da bomo morali posegati po
klasičnih oblikah, omejeni pa smo še z
izvedbo v kamen. Letos je končno zbranega
dovolj denarja, da gremo v izvedbo. Sam
bom bolj malo klesal, dokler se roka ne okre-
pi. Ne bo šlo brez očetove pomoči, a s črkami
je pri kamnosekih križ. Naj bodo še taki moj-

stri, črke so vedno zanemarjali. Še v šoli za kamnoseke je črkam namenjenih komaj nekaj ur. Kopirne naprave z lahkoto gravirajo črke v granit, splošnega poznavanja likovnosti črk pa je tako malo, da komaj kdo opazi, kako brezoblična je strojno izdelana črka. Z očetom sva se o tem precej prerekala. Je vrhunski kamnosek, delal je za znane kiparje, pri klesanju črk pa mu je vseeno, ali kleše znotraj ali zunaj risa. Kakšna razlika! Za tipografa je že tako majhna razlika v anatomiji črke pomembna. Moj učitelj kaligrafije in tipografije črk nikoli ni načrtoval s pol milimetra debelo grafitno konico. Bila mu je premalo natančna.

Ob šestih se v tiskarni spet nabere nekaj obiskovalcev. Gostili bomo knjigotiskarja. Stane, ki je kot tiskar začel v Blaznikovi tiskarni in je eden redkih, ki kot tiskar dela še danes, pripelje svojega prijatelja Guštija. Vesel sem, ko vstopi še gospod Šafarič s srednje medijske in grafične šole. Gušti prevzame besedo. Spet sem presenečen nad temeljitostjo znanja. Le kakšne so bile v tistih časih šole! Če si hotel biti tiskar, si se moral najprej zaposliti v kateri od tiskarn. Od tam pa so te poslali v zasebno šolo. Ustanovile so jo tiskarne za šolanje svojih kadrov. Pol leta si se učil v šoli, pol leta v tiskarni. Vidi se, da do obisti obvladajo svoj poklic. Ko prečešmo nekaj splošnih tem o visokem tisku in vrstah tiskarskih strojev, intervju postane bolj strokoven. Morda celo preveč za obiskovalce. A kdaj naj to povemo, če ne sedaj. Zbranim je po eni uri jasno, koliko ljudi se je moralo zelo potruditi, da je nastala lepa knjiga.

Četrtek, 27. maja

Pripravim adano, najmanjšo prešo v naši tiskarni. Usujejo se malčki, z njimi kamera in bober Bor, lutka, ki otroke spodbuja k

branju. Otroci takoj vedo, da so v tiskarni. Ko odprem predal s črkami, na katerih so še sledi vseh možnih barv, že iztegujejo ročice, tipajo, premetavajo, sprašujejo. Na malo prešo si vsak natisne kartico z napisom bober Bor. Vloge si razdelimo. Na levi je vlagalka, tiskar se vsakokrat zamenja, korektorica pa na koncu pregleda odtis. Zabava jo se in vsak bi rad bil vse. Ko odidejo, z animatorko lutke za kamero zaigrava še improviziran skeč, v katerem pokaževa delo ročnega stavca in kakšne nevšečnosti mu je lahko zagodel tiskarski škrat. Vse je postalo tako resnično, da sem škrata kar videl skakati po predalu in razmetavati črke.

Nisem še dobro pospravil, ko je vstopil Albin. Reprograf, človek izjemnega znanja, ki z lahkoto govori o ofsetnih strojih, goriščinah pri reprokamerah, kemikalijah za izdelavo klišejev ali tiskarskih strojih, ki so jih Američani uporabljali na fronti. Načrtujeva selitev prastarega rezalnega stroja iz njegove kleti v našo tiskarno. Popolnoma jo bo treba razstaviti, da jo prenesemo iz kleti, potem pa jo še dograditi, da bo povsem varna.

Potrebujem kosilo. Pogovori so nujni, me pa zelo izčrpajo. Po kosilu potrebujem mir za pisanje. Ko pridem izza hiše, se vame zaleti kolesar. Mobitel odleti po zraku, torba po tleh. Zadane že tako bolečo roko. Redko tarnam, a tokrat boli, zelo boli. Potrebujem mir. Zavlečem se v Kolovrateater, v najtemnejši kot. Pišem.

Na telefonu se izpiše ime. Tomato me vabi v Sax pub. Pravkar tam nastaja prva slovenska črkolivnica za digitalne črkovne vrste. Še dosti dela nas čaka letos. ☼

Konec

Stran / Page: 28

Doseg / Reach: 145000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1410 cm²

Kazalo

5 / 5
